

SKUP 2002 – 36

Prosjekt: De nye Orderudsporene
Medarbeider: Øystein Milli, Alexander Øystå og Frank Gander
Publikasjon: VG
Publisert: Fra januar 02 til dd
Medium: Avis
Tema:

DE NYE ORDERUDSPORENE

METODERAPPORT

SKUP 2002

Publisert:

Journalister: Øystein Milli, Alexander Øystå, Frank Gander

Redaksjon: VG, Boks 1185 0107 Oslo

Journ adr/tlf: Som avisen

Publisert i Verdens Gang fra januar 2002 til d.d

Bakgrunn: Orderud-saken er tidenes mest omtalte kriminalsak i Norge. Fire personer er dømt til svært lange fengselsstraffer for å ha medvirket overlagt til å begå et trippeldrap mot Anne Orderud Paust og hennes foreldre, Kristian og Marie Orderud. Ingen er dømt for å ha begått drapene. For pressen er det selvssagt et sentralt spørsmål om de fire som nå soner rettskraftige dommer på noen måte er uskyldig dømt. Disse to aspektene – ved siden av behovet for gransking av så vel politiets som rettens arbeid – gjorde at vi bestemte oss for å granske Orderud-saken.

Redegjørelse for arbeidet:

A) Systematisk gransking av politiets omfattende etterforskningsmateriale i Orderud-daken.

B) Vi ville undersøke om det fantes svakheter eller huller i etterforskningen som kunne ha betydning. Gjennom den til da nesten tre år lange etterforskningen, kunne politiet ha gjort funn eller snakket med vitner som hadde frembrakt eller kunne frembringe vesentlig informasjon for å belyse saken ytterligere, uten at dette var blitt fanget opp.

C) Problemstilling: Var det svakheter i politiets arbeid? I så fall hva – og hva hadde disse ført til?

Metode:

Etter å ha fulgt Orderud-saken tett siden 1999, oppdaget vi under rettssaken i 2001 at politiet satt med materiale som kunne gi svar, men som ikke var analysert. Dette var blant annet det såkalt barnålspreget, som vi omtalte på det tidspunktet.

Basert på etterforskningsdokumenter foretok vi en analyse og systematisering av det vi oppfattet var bevismessige forhold som ikke var tilfredsstillende håndtert fra politi og påtalemyndighet. Kildematerialet besto av betydelige mengder av sakens dokumenter, skaffet til veie fra flere ulike kilder (se mer av dette under "Problemer").

Etter dommen i Nes herredsrett og frem til ankesaken i Eidsivating lagmannsrett, bestemte vi oss for å komme til bunns i de uavklarte forholdene. De baserte seg først og fremst på gjenstander funnet i en bag som var funnet hjemme hos Kristin Kirkemo Haukelands far:

- ** Ullsokker med barnåler på
- ** En pose med påskriften O.G 23.12-98
- ** En parykk med barnåler.
- ** Ett hårstrå på en nylonstrømpe

Etter gjennomgang av politidokumentene, fant vi ut at etterforskerne ikke hadde forsøkt å DNA-analysere barnålene mot trær rundt kårboligen, de hadde ikke fibertestet sokken mot åstedet og ikke skriftgransket posen med påskriften som trolig er O.G 23/12-98 – datoen politi og rettsvesen mener trippeldrapet i kårboligen ble planlagt på Orderud gård. Da vi konfronterte politiet og statsadvokater med dette, ble vi nærmest ledd av. Begrunnelsen for ikke å foreta analyser var at "dette kommer det neppe noe ut av".

Vi fant ikke avvisningen tilfredsstillende av flere grunner. Ikke bare kunne analyser av disse funnene kaste nytt lys over den største gåten; Hvem drepte?

For Kristin Kirkemo Haukeland, som vedkjente seg å eie bagen, men avviste å ha kjennskap til innholdet, kunne situasjonen være uheldig. Flere aktører brukte bagen og dens innhold til å kaste mistanke over hennes rolle. Ingen kunne knytte henne til dem gjennom analyseresultater – som politiet nektet å foreta. Samtidig ble det altså kastet mistanke over henne.

Disse hensynene gjorde at vi under ankesaken vinteren 2002 bestemte oss for å lage kritisk journalistikk på innholdet i bagen. Vi hadde da ventet på at politiet skulle iverksette etterforskning rundt funnene, men da ankesaken startet uten at noe hadde skjedd, så vi faren for at Orderud-saken kunne bli avgjort uten at disse bevisene var utredet ferdig.

***I løpet av tre dager avdekket VG at barnålene fortsatt ikke var analysert, men at dette "fortsatt ble vurdert".

***Vi foretok også en egen skriftanalyse av posen. Dette ble gjort ved å leie inn en skriftekspert som tidligere hadde jobbet ved Kripos. Konklusjonen med visse forbehold er at ingen av de fire står bak. Det reiser spørsmålet; hvem har da skrevet "O.G 23/12-98" – og har vedkommende noe med Orderud-saken å gjøre?

***VG avdekket også at fiber fra sokkene i bagen, noen av dem med strekkskader som ekspertene mener kan harmonere med at de er trukket utenpå en sko, ikke var sjekket opp mot fiber på åstedet.

Etter at VG brakte disse opplysningene, fattet særlig ekteparets forsvarere interesse for funnene. Til slutt – og nærmest på overtid – besluttet statsadvokatene at barnålene skulle undersøkes for å bringe klarhet i om det var mulig å få frem en DNA-profil. Det lyktes, og dermed ble det bestemt at det skulle sannes inn barnåler fra området rundt kårboligen. Mens rettssaken nærmet seg slutten, jobbet ekspertene ved Planteforsk i Ås utenfor Oslo på spreng. Og på bevisføringens siste dag la forsker Sona Klemsdal frem resultatet; mye tyder på at en av barnålene som ble funnet i bagen er i slekt med trær nær åstedet.

Advokat Cato Schiøtz, som forsvarte Per Orderud, fant resultatet så vesentlig at han ba om utsettelse av saken for at videre analyser skulle foretas – men talte for døde ører.

Problemer:

En så nær tilgang til politiets dokumenter reiste et etisk spørsmål: Kunne vår granskning og journalistikk ødelegge politiets, påtalemyndighetens eller forsvarernes arbeid? Vi mente at en inngående granskning tvert imot ville representere en rettssikkerhetsgaranti: Ved at hver stein ble vendt, kunne ikke i ettertid hevde at sentrale forhold ble fortiet. Samtidig kunne vi sette søkelyset på et politiarbeide som i visse henseende var svært diskutabelt. Fra Sverige og USA vet vi at den typen materiale vi her hadde tilgang til, er allment offentlige tilgjengelige – uten at det er dokumentert at det er en ordning med radikale ulemper.

Kilder:

advokat Cato Schiøtz
advokat Harald Stabell
advokat Frode Sulland
advokat Heidi Ysen
advokat Tor Kjærvik
advokat Johnny Veum
advokat Steinar Wiik Sørvik
advokat Morten Kjensli
statsadvokat Jørn S. Maurud
statsadvokat Olav H. Thue
lensmannsbetjent Gunnhild Røv
lensmannsførstebetjent Tore Kampen
Kripos-førstebetjent Tore Per Bakken
forsker Sonja Sletner Klemsdal
forsker Jan Netland
div. anonyme kilder
div. skriftlige kilder

Konsekvenser:

Som en følge av VGs reportasjer ble barnålen analysert. Fordi politiet somlet, ble ikke analysen endelig ferdig, Både Per og Veronica Orderuds venneforening, privatetterforsker Harald Olsen og ekteparets advokater jobber fortsatt med å få politiet til å gjennomføre analyser av barnålen. Dette er nå til vurdering hos Riksadvokaten. Det ble sannsynliggjort at ingen av de fire tiltalte hadde skrevet på den omtalte posen som ble satt i sammenheng med drapsplanleggingen. I tillegg ble det dokumentert at politiet ikke foretok analyser av fibre funnet på den ene tiltaltes sko opp mot fibre på åstedet.

Oslo, 30 januar 2003

Øystein Milli
Alexander Øystå
Frank Gander